

Aanbod van Reflex 2012-2015

Inleiding

Organisaties die hun strategisch beleid op de juiste wijze herijken, stellen zich periodiek de volgende grondvragen:

“Doen we de goede dingen?” (datgene doen waaraan behoefte is, waar feitelijke en potentiële vragen zijn; optimaliseren van de *vraaggerichtheid*)

“Doen we de dingen goed?” (datgene doen waarmee vooraf gestelde doelen worden bereikt of effecten worden gerealiseerd; verbeteren van *effectiviteit*)

“Doen we wat we moeten doen zo goedkoop mogelijk?” (zo goed mogelijk omgaan met vaak schaarse middelen; verbeteren van *efficiency, doelmatigheid*)

Stichting Reflex wil haar aanbod schoolloopbaanbegeleiding, vorm gegeven via de methoden ouderbetrokkenheid en leerlingbegeleiding, verder ontwikkelen en waar nodig verbeteren.

Reden daarvoor is dat er nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen zijn die herijking noodzakelijk maken, wil Reflex haar dienstverlening vraaggericht, effectief en doelmatig verrichten.

In deze notitie wordt het bijgestelde aanbod beschreven.

Allereerst worden enkele relevante externe ontwikkelingen geschetst die herijking noodzakelijk maken (A).

Vervolgens wordt het belang van het huidige aanbod geschetst. (B)

Tot slot worden elementen benoemd die –gezien de bij A geschetste ontwikkelingen- worden toegevoegd of veranderd ten opzichte van het bestaande aanbod (C).

A Relevante externe ontwikkelingen

Passend onderwijs

Te verwachten valt dat het noodzakelijkerwijs méér binnenboord houden van leerlingen de school noodzaakt tot gebruikmaking van op hun leerlingenzorg aanvullende hulpsystemen en maatregelen, zoals via de methoden die Reflex gebruikt: leerlingbegeleiding en ouderbetrokkenheid. Welke inhoud moeten die methoden krijgen bij Passend Onderwijs? Hoe sluiten ze aan c.q. vloeien ze voort uit het zorgprofiel van de school?

Transitie jeugdzorg

De jeugdzorg wordt gedecentraliseerd naar de gemeenten. Dat betekent dat de school als 'vindplaats' nóg meer zich kan ontwikkelen tot 'werkplaats'. De schoolnabije partijen, zoals jeugdzorg en welzijnsorganisaties zullen in/rond de school hun begeleiding uitvoeren en hun interventies plegen, in overleg met ouders en school. Wat betekent dit voor de methoden leerlingbegeleiding en ouderbetrokkenheid? Worden die overbodig, of passen die juist heel goed in een continuum van preventieve naar curatieve begeleiding?

Politieke nadruk op doelmatigheid en effectiviteit van gebruikte methoden

De lokale overheid zal meer en meer de nadruk leggen op betaalbaarheid en doelmatigheid van subsystemen zoals leerlingenzorg en jeugdzorg. Aangetoond moet worden dat investering in die subsystemen en gebruik van methoden zoals leerlingbegeleiding en ouderbetrokkenheid kosteneffectief is. Aantoonbaarheid in termen van minder schooluitval, betere onderwijsprestaties, minder 'dure' zorg, meer tevredenheid bij alle stakeholders wordt belangrijk.

Kennis over 'wat werkt'

Veel methoden lijden aan het euvel dat bewezen effectiviteit ontbreekt. Ook bij leerlingbegeleiding en ouderbetrokkenheid zal de komende tijd nagegaan moeten worden wat de werkzame factoren zijn die leiden tot succesvolle uitkomsten.

B Vier redenen waarom investeren in schoolloopbaanbegeleiding -via optimalisering van ouderbetrokkenheid en leerlingbegeleiding- loont

Voordat (bij C) de veranderingen worden voorgesteld in het aanbod van Reflex, volt hier eerst een opsomming van de belangrijkste vier voordelen van het gebruik van het aanbod schoolloopbaanbegeleiding.

1. vergroting van maatschappelijke binding

In het coalitieakkoord van de regering wordt gesproken over het streven naar een grote stadscultuur met gemeenschappelijke waarden en normen waarin bewoners worden aangesproken op hun gedrag in het publieke domein. Ook wordt gesproken van een beleid waarin actief burgerschap centraal moet staan. Dat beleid moet zó uitgedragen worden dat ieder individu gemotiveerd is en zich aangesproken voelt om zich in te zetten voor datgene wat hij of zij als een deel van zichzelf ziet. Een sleutelbegrip hierbij is maatschappelijke binding. De beleidsinitiatieven zijn er op gericht om die binding tot stand te brengen en te versterken.

Het investeren in een schoolloopbaan, via grotere betrokkenheid van ouders en met individuele begeleiding van de leerling, draagt bij aan die maatschappelijke binding, en voorkomt voortijdige schooluitval.

2. Opleidingsniveau jongeren moet hoger

Rotterdam heeft een groot aantal jongeren. Deze jongeren barsten van het talent op vele terreinen en zijn de toekomst van Rotterdam. De Rotterdamse overheid heeft als taak jongeren kansen te bieden waardoor ze hun talenten kunnen ontwikkelen en een veelbelovende toekomst van Rotterdam werkelijkheid te laten worden.

Wanneer je echter kijkt naar het opleidingsniveau in de stad dan staat het er slecht voor. Rotterdam dreigt de aansluiting met de moderne kennisintensieve Europese economie van de toekomst te missen. Daarom zijn grootschalige investeringen nodig.

Wanneer men spreekt en nadenkt over het opgroeien van kinderen in Rotterdam dan onderschrijven alle politieke partijen dat opgroeien moet leiden tot zelfstandige, zelfredzame en verantwoordelijke burgers. Vervolgens formuleert men dan tal van ondersteunende en begeleidende maatregelen die ervoor moeten zorgen dat dit doel wordt bereikt. Het investeren in een optimale schoolloopbaan is misschien wel één van de belangrijkste maatregelen.

3. Voorkomen uitval en uitsluiting

Door spijbelgedrag en voortijdig schoolverlaten dreigt maatschappelijke uitsluiting voor grote groepen jongeren. Volwassenen met deze achtergrond, mensen die dus niet zijn opgegroeid tot zelfstandige, zelfredzame en verantwoordelijke burgers, brengen een volgende generatie kinderen voort, die hiermee al minder kansrijk zijn.

Dit probleem treft in de eerste plaats de jongeren zelf, maar werkt op korte en langere termijn remmend op het integratieproces van verschillende bevolkingsgroepen in de samenleving.

Wanneer ouders, overheid, en samenleving willen dat kinderen van nu opgroeien tot zelfstandige, zelfredzame en verantwoordelijke burgers moeten ze ook de consequenties aanvaarden die aan deze doelstelling verbonden zijn.

Bij de rechten hoor ook de plichten: bijdragen aan een optimale schoolloopbaan waarmee de kansen op voortijdige uitval en latere uitsluiting van de arbeidsmarkt worden voorkomen.

4. Continuïteit door samenwerken

Investeren in doorlopende lijnen wat betreft ouderbetrokkenheid en begeleiding van leerlingen leidt tot continuïteit in aanpak, en vergroot daarmee de kans op duurzaam resultaat. In de achtereenvolgende ontwikkelingsfasen staan in die aanpak steeds bepaalde noemers centraal:

voorschoolse periode: beheersen van de Nederlandse taal

Tijdens de eerste levensjaren van een kind is één van de belangrijkste ontwikkelingen het aanleren van de taal om zo in staat te zijn met de omgeving te communiceren. Wanneer een kind in de thuissituatie niet in de gelegenheid is gesteld om Nederlands te leren moet een verplichte voorschoolse opvang voor zowel ouders als kinderen het uitgangspunt zijn. Het beheersen van het Nederlands vormt immers de basis voor de sociale positie die iemand later in zijn leven zal innemen. Dit betekent dat Reflex samen zal werken met de beproefde projecten zoals Duimdrop, TOS, Speeltuinen, kinderactiviteiten in buurthuizen, enzovoort.

basisschoolleeftijd: maatwerk bij aanleren vaardigheden van kind en ouders

Tijdens de periode op de basisschool leren kinderen elementaire vaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en het functioneren in een groep alsmede maatschappelijke bewustwording en vaardigheden. Omdat dit de taak is van iedere basisschool is het van ondergeschikt belang naar welke basisschool kinderen gaan. Wanneer elke school de middelen krijgt om haar leerlingen leerstof aan te bieden die past bij hun behoeften is het onderscheid tussen scholen in principe niet relevant. Ieder kind is 'moeilijk' en verdient een individuele aanpak of het nou te slim is of te dom, of het nou uit een achterstandsituatie komt of uit een warm nest. Belangrijk is dat alle kinderen de basisvaardigheden mee krijgen om op te groeien tot burgers die in Nederland samenleven.

Het is de plicht van iedere ouder om ervoor te zorgen dat hun kinderen in staat zijn om deze vaardigheden te leren. Dat ouders een betaalde baan of een sociaal leven hebben, doet

niets af aan deze plicht. Zij mogen worden gehouden aan het uitvoeren van hun taak om kinderen goed te verzorgen en te begeleiden tijdens de basisschoolperiode.

Opvoedingsvoorlichting en -ondersteuning waarbij aandacht besteed wordt aan basale zaken als voeding, beweging, nachtrust, levensritme maar ook aan sociale omgang, chat-, kijk- en belgedrag, lichamelijke en cognitieve ontwikkeling is daarbij uiterst belangrijk. En dan niet alleen gericht op achterstandsgezinnen. Ook gezinnen die in een betere sociaal economische situatie leven, blijken ondersteuning nodig te hebben.

jongeren op voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs: ondersteunen en begeleiden

Tijdens de leeftijd van 12 tot 18 jaar is de school de plaats waar de ontwikkeling van een jongere naar jong-volwassene plaatsvindt. Dat is voor iedere ouder een vaak lastig proces maar in het bijzonder voor ouders van allochtone leerlingen. Het is echter de plicht van alle ouders en familie om jongeren bij dit proces te ondersteunen; geen enkele ouder mag zich onttrekken aan het opvoeden en de begeleiding van hun kinderen in deze fase.

In de praktijk blijkt dat misverstanden en een slechte communicatie veel problemen veroorzaken tussen leerlingen, school, sociale omgeving en ouders. Door in een vroeg stadium hulp en begeleiding te organiseren, kan worden voorkomen dat die problemen escaleren en de jongeren in de gevarenzone terecht komen. Een stevige vertrouwensrelatie tussen een begeleider en een leerling maakt het mogelijk om in samenspraak met de school, de sociale omgeving en de ouders aan een oplossing te werken. Effectieve en doelmatige hulpmiddelen hierbij zijn huiswerkbegeleidingsklassen en het dynamisch cv voor leerlingen.

C Hoe het aanbod schoolloopbaanbegeleiding –via de leerlingbegeleiding en ouderbetrokkenheid- te verbeteren?

ook voor jonge leerlingen en hun ouders

Schoolloopbaanbegeleiding helpt ook jonge kinderen die deze steun van huis uit niet of onvoldoende krijgen en die de competenties missen voor een succesvolle schoolcarrière. Bij hen gaat het om het aanleren van leervaardigheden en het vergaren van andere competenties zodat ze hun schoolcarrière met succes kunnen afronden en de kans op vroegtijdig schoolverlaten wordt beperkt. De ouders worden bij de begeleiding betrokken, en zoveel als mogelijk medeverantwoordelijk gemaakt voor de schoolcarrière van hun kind. Indien dat hun betrokkenheid vergroot worden met hen activiteiten ondernomen om belemmerende factoren weg te nemen.

vraaggericht

Sommige scholen hebben er behoefte aan om de expertise van Reflex in de school zelf te implementeren, via trainingen van sleutelfiguren (mentoren, zorgcoördinatoren in het vo, intern begeleiders in het basisonderwijs); andere scholen hebben behoefte aan een consultatieve functie van Reflex, waarbij de consultant enkele uren per week beschikbaar is om afgesproken werkzaamheden te verrichten (gesprekken met risico-leerlingen, contacten met ouders, consultatie ten behoeve van mentoren)

Uiteraard zijn consultants van Reflex ook inzetbaar om bij conflictsituaties tussen ouders, leerlingen en school te bemiddelen; steeds met het doel om voortijdig schoolverlaten te voorkomen, en bij te dragen aan een positieve schoolloopbaan.

Ook kan Reflex worden gevraagd om een quick scan te maken van de kwaliteit van leerlingbegeleiding en samenwerken met ouders; op basis van die quick scan worden adviezen gegeven aan de school.

Reflex zal haar dienstenaanbod met bovenstaande ingrediënten duidelijk verwoorden in de brochure, met opgave van inhoud, opbrengsten en rendement, en kosten.

samenwerken met schoolnabije partners

De werkwijze van de consultants van Reflex is oplossingsgericht. Dit betekent dat de focus ligt op de eigen kracht en mogelijkheden van de ouders en jongere. De professional ondersteunt bij het gebruiken daarvan met als doel haalbare oplossingen die de ouders en jongere door de begeleiding zelf ontdekt en creëert. De nadruk ligt niet op een uitgebreide probleemanalyse maar op een toekomstgerichte oplossing. Hierbij wordt nadrukkelijk lokale, wijkgebonden samenwerking gezocht met andere aanbieders van dienstverlening, zoals jongerenwerk, instituten huiswerkbegeleiding, (school)maatschappelijk werk, CJG.

methodische aanpak

Reflex zal nadrukkelijk gebruik maken van de zogenaamde 'algemeen werkzame factoren' in het handelen van professional, zoals: aansluiten bij de motivatie van de klant; goede kwaliteit van de relatie klant-professional; systematische aanpak (duidelijke doelstelling, planning en fasering); een bij de vraag passende aanpak. Daarbij zal aandacht worden besteed aan de professionaliteit (goede opleiding en training) en aan goede werkomstandigheden van de professional (werkbegeleiding en mogelijkheid intervisie).

effectieve interventies

De effectiviteit van de methoden is één van de aspecten is van goede dienstverlening (naast de aspecten 'vraaggerichtheid' en de 'doelmatigheid'). Reflex zal, waarmogelijk en gewenst, gebruik maken van de Databank EIS van de landelijke organisatie Movisie; daarin staan onderbouwde effectieve interventies, die benut kunnen worden in specifieke situaties.

BIJLAGE Huidige aanbod schoolloopbaanbegeleiding

Er zijn verschillende fases te onderscheiden waarin begeleiding van jongeren plaatsvindt:

Preventieve begeleiding:

Wanneer jongeren net op het voortgezet onderwijs zitten, wordt met hen een intake gesprek gevoerd. In dit gesprek wordt gesproken over de persoonlijke en sociale situatie. Daarnaast komen het zelfbeeld, het perspectief en de interesses van de jongere aan de orde. Vervolgens wordt samen met een medewerker van de school een huisbezoek gebracht. Met de ouders wordt gesproken over de school en de wederzijdse verwachtingen en mogelijkheden van de ouders, de jongere en de school. Doel hiervan is een vertrouwensrelatie en nauwe samenwerking te bereiken tussen school, ouders en jongere waardoor de schoolloopbaan succesvol wordt doorlopen.

Stimulerende begeleiding:

Soms heeft een jongere die op het voortgezet onderwijs zit, een duwtje nodig. Naar aanleiding van het intakegesprek of de indruk van de mentor kan besloten worden de jongere extra ondersteuning te geven. In vervolggesprekken met de jongere wordt besproken welke actie nodig is om de schoolloopbaan te bevorderen. Gedacht kan worden aan planning, huiswerk- begeleiding of vrije tijdsbesteding,

Intensieve begeleiding:

Na doorverwijzing van een jongere door bijv. de school of de ouders, voert de schoolloopbaanbegeleider een intake gesprek met de jongere. In dit gesprek wordt de kern van het probleem van de jongere besproken. Aan de jongere wordt duidelijk gemaakt dat 'de schoolloopbaanbegeleider er voor hem/haar is'. Met de jongere, ouders en/of school wordt een begeleidingsplan opgesteld. Tenslotte worden tijdens dit intake gesprek afspraken gemaakt over de begeleiding. Vervolgens wordt regelmatig contact met de jongere onderhouden. Door deze intensieve begeleiding krijgt de jongere geen kans om de gemaakte afspraken rondom het uitgestippelde traject niet na te komen of anderzijds vermijdingsgedrag te vertonen.

Voordat het echter zover is, besteedt de schoolloopbaanbegeleider veel aandacht aan het oplossen van de verstoorde onderlinge verhoudingen. Zo bouwt de schoolloopbaanbegeleider een brug tussen de verschillende leefwerelden waarin de jongere in het dagelijks leven verkeert. Juist in deze verschillen ligt vaak de oorzaak van schoolverzuim en schoolverlaten van jongeren. Ouders wordt inzicht in de situatie op school bijgebracht en de school wordt uitgelegd wat de leefwereld in de thuissituatie van de jongere is. Daarnaast wordt ook aandacht besteed aan het opgroeien in een stad als Rotterdam. De schoolloopbaanbegeleider begeleidt jongeren bij hun sociaal emotionele ontwikkeling en wil ze bij staan bij het alsmatig blijven laveren tussen de verschillende leefwerelden. De Rotterdamse samenleving vraagt om bepaalde competenties om straks succesvol deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk en economisch verkeer. Naast sociaal-emotionele ontwikkeling is ook belangrijk dat, waar nodig, jongeren worden ondersteund bij leerprestaties.

Bij de aanpak van deze problemen speelt de school een coördinerende rol. Onderwijsgevend zijn geen hulpverleners maar kunnen wel een signalerende rol hebben op basis waarvan hulp- en begeleiding kan worden ingezet. Waar de overheid tot nu toe veel aandacht en middelen besteedde

aan het onderwijs, is het ook goed te verantwoorden dat er in de toekomst ook evenveel aandacht en middelen besteed wordt aan de social- emotional ontwikkeling van leerlingen. Deze aanpak in combinatie met het uitbouwen van samenwerking met wijk-, sport-, vrijetijdsverenigingen, jeugdwelzijnsinstellingen en zelforganisaties, biedt veel perspectieven voor het aanpakken van de problemen van de jongeren.

Ouders

Het is de taak van ouders om hun kinderen te begeleiden bij het volwassen worden. Migranten ouders ervaren deze taak als extra moeilijk omdat de communicatie tussen ouders en kinderen bij deze groep extra moeilijk verloopt. Ze hebben niet alleen met een generatiekloof, maar ook met een cultuurkloof te maken.

Daarom is naast het betrekken van ouders bij de problematiek van hun eigen kind, voorlichting aan (allochtone) ouders in het algemeen een noodzaak. Door ouders bewust te maken van de gespannen leefwerelden waarin hun kind opgroeit kan de weg voor individuele begeleiding worden voorbereid. Een vast onderdeel in dergelijke bijeenkomsten zou het thema "Omgaan met uw kind" moeten zijn, waarin de communicatie met- en de begeleiding van kinderen centraal staat. Allochtone ouders hebben vaak behoefte aan onderlinge gesprekken, aan uitwisseling van informatie en ervaringen met betrekking tot opvoeding en ondersteuning van de kinderen bij hun onderwijscarrière. Voor het houden van dit soort bijeenkomsten is contact tussen scholen en de zelforganisaties van groot belang. Het houden van dit soort bijeenkomsten op de scholen en bij de migrantenorganisaties zelf is een extra stimulans voor iedereen die hierbij betrokken is en draagt in die zin bij het succes van het project.

Een ander belangrijk aspect van deze aanpak zijn de huisbezoeken. Die worden niet alleen afgelegd als er een probleem bestaat. De bedoeling hiervan is dat de begeleiders van het kind door contact te leggen in de huiselijke sfeer het vertrouwen winnen van de ouders en zo een beter contact tussen hen en de scholen bevorderen.

Er is een groot verschil tussen de instituties met betrekking tot opvoeding en de opvoeding in die ouders thuis hanteren. Hulpverleners en welzijnswerkers zijn hier slechts ten dele van op de hoogte. En dit komt de communicatie met het kind en zijn of haar ouders in veel gevallen niet ten goede. Het inzicht van professionals kan vergroot worden door een groep van ouders uit verschillende etnische groepen na een korte training aan het woord te laten over hoe in het in hun cultuur tegen het onderwijs en de opvoeding aangekeken wordt.

Op weg naar een baan

Stageplaatsen zijn van groot belang voor zowel bedrijven, onderwijsinstellingen als leerlingen. Tijdens de stage leert de stagiair zaken die in een schoolse context niet overgebracht kunnen worden. Maar er is meer. De stage fungeert namelijk ook als communicatiemiddel tussen school en bedrijfsleven. Daarmee wordt op een natuurlijke en uiterst effectieve manier een brug geslagen tussen bedrijfsleven en onderwijs.

De laatste jaren echter, lijken er steeds minder bedrijven bereid te zijn stagiairs aan te nemen. Scholen ondervinden in ieder geval veel moeite om een stageplek voor hun leerlingen te vinden. Dit geldt met name voor leerlingen van vmbo en mbo-opleidingen.

Hoewel harde cijfers ontbreken lijkt het erop dat het aandeel van allochtone ondernemingen op gebied van stageplekken relatief gering is. Voor een deel valt dat te verklaren uit het feit dat veel van

deze ondernemingen niet bekend zijn met het fenomeen. Een complicerende factor is bovendien dat de meeste van deze ondernemingen geen wortels hebben in de Nederlandse onderwijswereld. Maar ook allochtone ondernemers hebben gekwalificeerd personeel nodig. Vaak kennen zij, vanuit hun cultuur wel een systematiek van bedrijfsinterne opleiding. Steeds vaker wordt gesuggereerd dat leerervaringsplaatsen ook in het Nederlandse bedrijfsleven de oplossing is om aan gekwalificeerd personeel te komen. Inspelend op de culturele achtergrond van allochtone ondernemers, zou juist daar een project gestart kunnen worden met leerervaringsplaatsen.

Ook wanneer de jongere de middelbare school verlaat met een diploma, is het een verantwoordelijkheid en dus een taak van ouders en overheid om de jongeren te begeleiden naar een betaalde baan.

Geen werkloze jongeren.

In Rotterdam accepteren we niet langer werkloze jongeren. Wanneer een jongere onder de 27 geen opleiding volgt of geen werk heeft, wordt hij verplicht om opnieuw aan een opleiding te beginnen, een op-weg-naar-werk traject te volgen of maatschappelijk zinvolle arbeid te verrichten. Daarmee wordt in ieder geval gewaarborgd dat de jongere ervaring en kennis opdoet, deel blijft uitmaken van het maatschappelijk proces en in een doorsnee dagritme blijft.

Vrije tijd / Buitenschoolsleren

School neemt slechts een deel van de tijd van jongeren in beslag. Jongeren zouden veel meer geprikkeld moeten worden om in hun vrije tijd activiteiten te ontwikkelen. Hoewel voor de begeleiders van jongeren de schoolprestaties centraal staan, ligt op dit vlak voor hen ook een taak weggelegd.

Overheid, ouders, sportverenigingen, jeugdwerkzorg, zelforganisaties maar ook buurtverenigingen en politie moeten gezamenlijk in actie komen om enige structuur te geven aan de vrije tijdsinvulling van jongeren. Of je nou buurman, weggebruiker, middenstander of passant bent, iedereen heeft een verantwoordelijkheid bij het begeleiden van dit proces.